

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 9ης Μαρτίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Διανοητική ιδιοκτησία – Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας – Οδηγία 2001/29/EK – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Έννοια της “παρουσίασης στο κοινό” – Ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, ενός έργου προστατευόμενου με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας – Έργο το οποίο είναι ελεύθερα προσβάσιμο στον ιστότοπο κατόχου άδειας εκμετάλλευσης με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας – Ρήτρα σε σύμβαση εκμετάλλευσης η οποία επιβάλλει στον κάτοχο της άδειας τη λήψη αποτελεσματικών τεχνολογικών μέτρων κατά του framing – Κύρος – Θεμελιώδη δικαιώματα – Άρθρο 11 και άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Στην υπόθεση C-392/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 25ης Απριλίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Μαΐου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

VG Bild-Kunst

κατά

Stiftung Preußischer Kulturbesitz,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Ilešič (εισηγητή), L. Bay Larsen, N. Piçarra, A. Kumin και N. Wahl, προέδρους τμήματος, T. von Danwitz, M. Safjan, D. Šváby, I. Jarukaitis και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: M. Krausenböck, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 25ης Μαΐου 2020,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η VG Bild-Kunst, εκπροσωπούμενη από τον C. Czychowski και την V. Kraetzig, Rechtsanwälte,
- το Stiftung Preußischer Kulturbesitz, εκπροσωπούμενο από τον N. Rauer, Rechtsanwalt,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις A.-L. Desjonquères και A. Daniel,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους T. Scharf και V. Di Bucci, καθώς και από την J. Samnadda,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της VG Bild-Kunst, εταιρίας συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα των εικαστικών τεχνών στη Γερμανία, και του Stiftung Preußischer Kulturbesitz (στο εξής: SPK), γερμανικού ιδρύματος διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, με αντικείμενο την άρνηση της VG Bild-Kunst να συνάψει με το SPK σύμβαση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης του καταλόγου έργων της χωρίς την αποδοχή συμβατικής ρήτρας βάσει της οποίας το δεύτερο θα αναλάμβανε την υποχρέωση ως κάτοχος της άδειας εκμετάλλευσης να εφαρμόζει, κατά την εκμετάλλευση των έργων και των προστατευόμενων αντικειμένων που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης, αποτελεσματικά τεχνολογικά μέτρα προστασίας έναντι του framing, εκ μέρους τρίτων, όσον αφορά τις μικρογραφίες των εν λόγω έργων ή προστατευόμενων αντικειμένων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2001/29

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 4, 9, 10, 23 και 31 της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:
 - «(3) Η προτεινόμενη εναρμόνιση θα συμβάλει στην υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς και βασίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών αρχών του δικαίου, ιδίως δε της ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης της διανοητικής ιδιοκτησίας, της ελευθερίας της έκφρασης και του δημόσιου συμφέροντος.

- (4) Η εναρμόνιση του νομικού πλαισίου περί δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, αυξάνοντας την ασφάλεια του δικαίου και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας, θα ενθαρρύνει τη διενέργεια σημαντικών επενδύσεων στη δημιουργικότητα και την καινοτομία [...].

[...]

- (9) Κάθε εναρμόνιση του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων πρέπει να βασίζεται σε υψηλό επίπεδο προστασίας, διότι τα εν λόγω δικαιώματα είναι ουσιώδη για την πνευματική δημιουργία. Η προστασία τους συμβάλλει στη διατήρηση και ανάπτυξη της δημιουργικότητας προς όφελος των δημιουργών, των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών, των καταναλωτών, του πολιτισμού, της βιομηχανίας και του κοινού γενικότερα. Η πνευματική ιδιοκτησία έχει αναγνωρισθεί ως αναπόσπαστο μέρος της ιδιοκτησίας.

- (10) Για να συνεχίσουν τη δημιουργική και καλλιτεχνική τους εργασία, οι δημιουργοί ή οι ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες πρέπει να λαμβάνουν εύλογη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους, όπως και οι παραγωγοί για να μπορούν να χρηματοδοτούν αυτές τις δημιουργίες. Οι απαιτούμενες επενδύσεις για την παραγωγή προϊόντων, όπως τα φωνογραφήματα, οι ταινίες ή τα προϊόντα πολυμέσων, και υπηρεσιών όπως οι “υπ’ αίτησιν” υπηρεσίες, είναι σημαντικές. Χρειάζεται κατάλληλη έννομη προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η εύλογη αμοιβή και η ικανοποιητική απόδοση των σχετικών επενδύσεων.

[...]

- (23) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εναρμονίσει περαιτέρω το δικαίωμα του δημιουργού να παρουσιάζει στο κοινό. Το δικαίωμα αυτό θα πρέπει να θεωρηθεί κατά ευρεία έννοια ότι καλύπτει κάθε παρουσίαση σε κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης. Το δικαίωμα αυτό θα πρέπει να καλύπτει κάθε σχετική μετάδοση ή αναμετάδοση ενός έργου στο κοινό με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής. Το δικαίωμα αυτό δεν θα πρέπει να καλύπτει άλλες πράξεις.

[...]

- (31) Πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία περί τα δικαιώματα και τα συμφέροντα μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ αυτών και των χρηστών προστατευομένων αντικειμένων. Οι ισχύουσες στα κράτη μέλη εξαιρέσεις και περιορισμοί στα δικαιώματα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα του νέου ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Οι υφιστάμενες διαφορές ως προς τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς ορισμένων πράξεων που υπόκεινται σε άδεια του δικαιούχου θίγουν άμεσα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων. Οι εν λόγω διαφορές είναι πολύ πιθανό να επιδεινωθούν με την ανάπτυξη της εκμετάλλευσης των έργων πέρα από τα σύνορα και των διασυνοριακών δραστηριοτήτων. Για να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, οι εν λόγω εξαιρέσεις και περιορισμοί θα πρέπει να εναρμονισθούν περισσότερο. Ο βαθμός της εναρμόνισής τους θα πρέπει να εξαρτηθεί από τις επιπτώσεις τους στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.»

- 4 Κατά το άρθρο 3 της ως άνω οδηγίας, με τίτλο «Δικαίωμα παρουσίασης έργων στο κοινό και δικαίωμα διάθεσης άλλων αντικειμένων στο κοινό»:

«1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.

[...]

3. Τα δικαιώματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δεν αναλώνονται με οιαδήποτε πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό, με την έννοια του παρόντος άρθρου.»

- 5 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2001/29, με τίτλο «Υποχρεώσεις για τα τεχνολογικά μέτρα», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη παρέχουν την κατάλληλη έννομη προστασία κατά της εξουδετέρωσης κάθε αποτελεσματικού τεχνολογικού μέτρου την οποία πραγματοποιεί κάποιος εν γνώσει του ή έχοντας βάσιμους λόγους που του επιτρέπουν να γνωρίζει ότι επιδιώκει αυτό το σκοπό.

[...]

3. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως “τεχνολογικά μέτρα” νοείται κάθε τεχνολογία, μηχανισμός ή συστατικό στοιχείο που, με τον συνήθη τρόπο λειτουργίας του, αποσκοπεί στο να εμποδίσει ή να περιορίσει πράξεις, σε σχέση με έργα ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα, μη επιτραπείσες από τον δικαιούχο οποιουδήποτε δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικού δικαιώματος, όπως ορίζεται από το νόμο ή το δικαίωμα ειδικής φύσεως που προβλέπεται στο κεφάλαιο III της οδηγίας 96/9/EK [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικής με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων (ΕΕ 1996, L 77, σ. 20)]. Τα τεχνολογικά μέτρα θεωρούνται “αποτελεσματικά” όταν η χρήση του προστατευόμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου ελέγχεται από τους δικαιούχους μέσω της εφαρμογής διαδικασίας ελέγχου της πρόσβασης ή προστασίας, όπως κρυπτογράφησης, διατάραξης της μετάδοσης ή άλλης μετατροπής του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου, ή προστατευτικού μηχανισμού ελέγχου της αντιγραφής, ο οποίος επιτυγχάνει το στόχο της προστασίας.»

Η οδηγία 2014/26/ΕΕ

- 6 Το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2014, L 84, σ. 72 και διορθωτικό ΕΕ 2015, L 14, σ. 48), ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης και οι χρήστες διεξάγουν διαπραγματεύσεις για την αδειοδότηση των δικαιωμάτων με καλή πίστη. Οι οργανισμοί αυτοί ανταλλάσσουν κάθε αναγκαία πληροφορία.

2. Οι όροι αδειοδότησης βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια που δεν εισάγουν διακρίσεις. Κατά την αδειοδότηση δικαιωμάτων οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης δεν υποχρεούνται να

χρησιμοποιούν ως προηγούμενο για άλλες επιγραμμικές υπηρεσίες τους όρους αδειοδότησης που έχουν συμφωνηθεί με έναν χρήστη, όταν ο χρήστης αυτός παρέχει ένα νέο είδος επιγραμμικής υπηρεσίας το οποίο είναι διαθέσιμο στο κοινό της Ένωσης για λιγότερο από τρία έτη.

Οι δικαιούχοι λαμβάνουν κατάλληλη αμοιβή για τη χρήση των δικαιωμάτων. Οι χρεώσεις για τα αποκλειστικά δικαιώματα και τα δικαιώματα αμοιβής είναι εύλογες, σε σχέση, μεταξύ άλλων, με την οικονομική αξία της χρήσης των δικαιωμάτων στο εμπόριο, λαμβανομένων υπόψη της φύσης και του πεδίου χρήσης των έργων και άλλων αντικειμένων, καθώς και σε σχέση με την οικονομική αξία της υπηρεσίας που παρέχεται από τον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης. Οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης ενημερώνουν τον ενδιαφερόμενο χρήστη για τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των χρεώσεων αυτών.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 7 Κατά το άρθρο 19a του Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (νόμου περί του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων), η διάθεση στο κοινό έργων προστατευόμενων από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας υπόκειται στη συγκατάθεση των δικαιούχων.
- 8 Κατά το άρθρο 34, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten durch Verwertungsgesellschaften (νόμου περί διαχείρισεως των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων από εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως, στο εξής: VGG), οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης υποχρεούνται να χορηγούν σε κάθε πρόσωπο που υποβάλλει σχετική αίτηση, υπό εύλογους όρους, άδεια χρήσης των δικαιωμάτων των οποίων η διαχείριση τους έχει ανατεθεί.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 9 Το SPK είναι ο φορέας εκμετάλλευσης της Deutsche Digitale Bibliothek (στο εξής: DDB), ψηφιακής βιβλιοθήκης για τον πολιτισμό και τη γνώση, η οποία διασυνδέει γερμανικούς πολιτιστικούς και επιστημονικούς φορείς.
- 10 Ο ιστότοπος της DDB περιέχει συνδέσμους προς ψηφιοποιημένο περιεχόμενο αποθηκευμένο στις διαδικτυακές πύλες των συμμετεχόντων φορέων. Εντούτοις, η ίδια η DDB αποθηκεύει, εν είδει «ψηφιακής προθήκης», μόνον μικρογραφίες (thumbnails), δηλαδή εκδοχές εικόνων των οποίων το μέγεθος είναι μικρότερο σε σχέση με το αρχικό αντικείμενο. Όταν ο χρήστης κάνει κλικ σε μία από αυτές τις μικρογραφίες ανακατευθύνεται προς τη σελίδα του επίμαχου αντικειμένου στον ιστότοπο της DDB, όπου περιέχεται μια εκδοχή της συγκεκριμένης μικρογραφίας σε μεγέθυνση, με ανάλυση 440 x 330 pixels. Κάνοντας κλικ στη μεγέθυνση αυτή ή με χρήση της λειτουργίας «μεγεθυντικός φακός», εμφανίζεται σε αναδυόμενο παράθυρο (lightbox) μια μεγεθυμένη εκδοχή της μικρογραφίας, με ανώτατη ανάλυση τα 800 x 600 pixels. Επιπλέον, η επιλογή «Εμφάνιση του αντικειμένου στον ιστότοπο προελεύσεως» περιέχει απευθείας σύνδεσμο προς τον ιστότοπο του φορέα που παρέχει το επίμαχο αντικείμενο, είτε προς την αρχική σελίδα του είτε προς τη σελίδα του αντικειμένου.
- 11 Η VG Bild-Kunst έχει θέσει ως όρο για τη σύναψη, με το SPK, σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης του καταλόγου των έργων της υπό τη μορφή μικρογραφιών την αποδοχή συμβατικής ρήτρας η οποία ορίζει ότι ο κάτοχος της άδειας υποχρεούται, κατά την εκμετάλλευση των έργων και των προστατευόμενων αντικειμένων που αποτελούν αντικείμενο της

σύμβασης, να εφαρμόζει αποτελεσματικά τεχνολογικά μέτρα προστασίας έναντι του framing εκ μέρους τρίτων όσον αφορά τις μικρογραφίες των έργων ή των προστατευόμενων αντικειμένων που εμφανίζονται στον ιστότοπο της DDB.

- 12 Το SPK, θεωρώντας ότι ένας τέτοιος συμβατικός όρος δεν είναι εύλογος από πλευράς δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, άσκησε ενώπιον του Landgericht Berlin (περιφερειακού δικαστηρίου Βερολίνου, Γερμανία) αγωγή με αίτημα να αναγνωριστεί ότι η VG Bild-Kunst όφειλε να του χορηγήσει την επίμαχη άδεια, χωρίς αυτή να εξαρτάται από την εφαρμογή των ως άνω τεχνολογικών μέτρων.
- 13 Η αγωγή απορρίφθηκε από το Landgericht Berlin (περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου). Η απόφαση του τελευταίου εξαφανίστηκε, κατόπιν εφέσεως του SPK, από το Kammergericht Berlin (δευτεροβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου, Γερμανία). Με αίτηση αναιρέσεως, η VG Bild-Kunst ζητεί την απόρριψη της αγωγής του SPK.
- 14 Το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) διευκρινίζει, αφενός, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 34, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VGG, το οποίο μεταφέρει στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 16 της οδηγίας 2014/26, οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης υποχρεούνται να χορηγούν σε κάθε πρόσωπο που υποβάλλει σχετική αίτηση, υπό εύλογους όρους, άδεια χρήσης των δικαιωμάτων των οποίων η διαχείριση τους έχει ανατεθεί.
- 15 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι στη νομολογία του, η οποία είχε μεν διαμορφωθεί υπό την ισχύ της καταργηθείσας με τον VGG νομοθεσίας, αλλά εξακολουθεί να παραμένει κρίσιμη σε ορισμένο βαθμό, γινόταν δεκτό ότι οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης δύνανται, κατ' εξαίρεση, να παρεκκλίνουν από την υποχρέωσή τους και να αρνηθούν την παροχή της άδειας εκμετάλλευσης, υπό την προϋπόθεση ότι η άρνηση αυτή δεν συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση μονοπωλιακής θέσης και με την επιφύλαξη της δυνατότητας επίκλησης υπέρτερων εννόμων συμφερόντων ως αιτιολογίας για τη μη παροχή άδειας. Συναφώς, για να κριθεί αν υφίσταται αντικειμενικώς δικαιολογημένη εξαίρεση, απαιτούνταν στάθμιση των συμφερόντων των μερών, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκει ο νόμος καθώς και του σκοπού τον οποίο εξυπηρετεί αυτή η κατ' αρχήν υποχρέωση των εταιριών συλλογικής διαχείρισης.
- 16 Η ευδοκίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως εξαρτάται από το ζήτημα αν, αντιθέτως προς την κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, η ενσωμάτωση, μέσω framing, σε ιστότοπο τρίτου ενός έργου το οποίο διατίθεται, με τη συγκατάθεση του κατόχου των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εν προκειμένω της VG Bild-Kunst, σε άλλον ιστότοπο, όπως είναι αυτός της DDB, συνιστά παρουσίαση του έργου στο κοινό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, όταν μέσω της ενσωμάτωσης παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία είτε έχει λάβει ο ίδιος ο κάτοχος του δικαιώματος είτε είχε απαιτήσει να ληφθούν από τον κάτοχο της άδειας εκμετάλλευσης. Αν ισχύει κάτι τέτοιο, υπάρχει το ενδεχόμενο να θιγούν τα δικαιώματα των μελών της VG Bild-Kunst και αυτή θα δύναται να εξαρτήσει νομίμως τη χορήγηση της άδειας από την ανάληψη, εκ μέρους του SPK, της συμβατικής δέσμευσης εφαρμογής τεχνολογικών μέτρων προστασίας.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση που οι μικρογραφίες ενσωματώνονται μέσω framing στον ιστότοπο τρίτου κατά παράκαμψη των τεχνολογικών μέτρων προστασίας που εφαρμόζει ή απαιτεί να εφαρμοστούν ο κάτοχος των δικαιωμάτων, η ενσωμάτωση αυτή συνιστά παρουσίαση σε νέο κοινό. Σε αντίθετη περίπτωση, το δικαίωμα παρουσίασης έργου στο κοινό μέσω του διαδικτύου θα αναλωνόταν de facto, αντιθέτως προς το άρθρο 3, παράγραφος 3, της

οδηγίας 2001/29, από το χρονικό σημείο κατά το οποίο το έργο αυτό τέθηκε στη διάθεση του συνόλου των χρηστών του διαδικτύου μέσω ιστότοπου με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος, χωρίς αυτός να μπορεί να διατηρήσει τον έλεγχο της οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου του και να εξασφαλίσει επαρκή συμμετοχή στην οικονομική αξιοποίησή του.

- 18 Εντούτοις, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), έχοντας αμφιβολίες ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα αυτό, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με την πρακτική του framing (διάταξη της 21ης Οκτωβρίου 2014, BestWater International, C-348/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2315) και την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) στο ψηφιακό πλαίσιο (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, σκέψη 45), νομολογία από την οποία προκύπτει ότι οι υπερσύνδεσμοι συμβάλλουν στην ορθή λειτουργία του διαδικτύου καθώς και στην ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Συνιστά παρουσίαση του έργου στο κοινό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 η ενσωμάτωση σε ιστότοπο τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, ενός έργου που διατίθεται ήδη, με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, σε ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο, όταν με την ενσωμάτωση αυτή παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν ο κάτοχος του δικαιώματος;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 19 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί, αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι συνιστά παρουσίαση στο κοινό, κατά τη διάταξη αυτή, η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, έργων τα οποία προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού σε άλλον ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν με την ενσωμάτωση αυτή παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν ο κάτοχος του δικαιώματος.
- 20 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να παρέχεται στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος.
- 21 Δυνάμει της διάταξης αυτής, οι δημιουργοί έχουν δικαίωμα προληπτικής παρέμβασης, το οποίο τους επιτρέπει να παρεμβάλλονται μεταξύ των δυνητικών χρηστών του έργου τους και της παρουσίασης στο κοινό στην οποία προτίθενται να προβούν οι χρήστες αυτοί, προκειμένου να την απαγορεύσουν (πρβλ. απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 22 Εν προκειμένω, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 10 της παρούσας απόφασης, η διαφορά της κύριας δίκης αφορά κυρίως ψηφιακά αντίγραφα προστατευόμενων έργων υπό τη μορφή μικρογραφίας.

- 23 Αφενός, επισημαίνεται ότι, όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, οι διάδικοι της κύριας δίκης συνομολογούν ότι η σχεδιαζόμενη από το SPK δημοσίευση αποθηκευμένων με δική του μέριμνα μικρογραφιών έργων τα οποία προστατεύονται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και περιλαμβάνονται στον κατάλογο της VG Bild-Kunst συνιστά πράξη παρουσίας στο κοινό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 και, ως εκ τούτου, υπόκειται στη συγκατάθεση των δικαιούχων.
- 24 Δεδομένου, ωστόσο, ότι το SPK αρνήθηκε να εφαρμόσει μέτρα για να εμποδίζει την ενσωμάτωση μέσω της τεχνικής του framing των μικρογραφιών αυτών σε ιστότοπους τρίτων, πρέπει να εξεταστεί αν το ίδιο το framing πρέπει να θεωρηθεί ως παρουσίαση στο κοινό υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, όπερ, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, σημαίνει ότι η VG Bild-Kunst, ως συλλογική εταιρία διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, έχει το δικαίωμα να επιβάλει στο SPK την εφαρμογή τέτοιων μέτρων.
- 25 Αφετέρου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 120 των προτάσεών του, η αλλαγή του μεγέθους των επίμαχων έργων δεν είναι κρίσιμη για την εκτίμηση του κατά πόσον συντρέχει πράξη παρουσίας στο κοινό, εφόσον τα πρωτότυπα στοιχεία του έργου μπορούν να γίνουν αντιληπτά, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 26 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η έννοια της «παρουσίας στο κοινό», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, πρέπει, όπως τονίζει η αιτιολογική σκέψη 23 της ίδιας οδηγίας, να ερμηνεύεται υπό ευρεία έννοια, ως καλύπτουσα κάθε παρουσίαση σε κοινό το οποίο δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσιάσεως και, ως εκ τούτου, κάθε σχετική μετάδοση ή αναμετάδοση ενός έργου στο κοινό με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Nederlands Uitgeversverbond και Groep Algemene Uitgevers*, C-263/18, EU:C:2019:1111, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Πράγματι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις 4, 9 και 10, η οδηγία 2001/29 έχει ως βασικό σκοπό την καθιέρωση υψηλού επιπέδου προστασίας των δημιουργών, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν εύλογη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους, ιδίως σε περίπτωση παρουσιάσεώς τους στο κοινό (πρβλ. απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, *Renckhoff*, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 28 Επιπλέον, από το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας προκύπτει ότι η συγκατάθεση να συμπεριληφθούν τα προστατευόμενα έργα σε παρουσίαση στο κοινό δεν συνεπάγεται ανάλωση του δικαιώματος του κατόχου να επιτρέπει ή να απαγορεύει άλλου είδους παρουσιάσεις των συγκεκριμένων έργων στο κοινό (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2013, *ITV Broadcasting κ.λπ.*, C-607/11, EU:C:2013:147, σκέψη 23).
- 29 Όπως επανειλημμένως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η έννοια της «παρουσίας στο κοινό», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, απαρτίζεται από δύο σωρευτικά στοιχεία, ήτοι από μια πράξη παρουσίας έργου και από την παρουσίαση του έργου αυτού σε κοινό [αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2020, *Stim και SAMI*, C-753/18, EU:C:2020:268, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 28ης Οκτωβρίου 2020, *BY* (Φωτογραφία ως αποδεικτικό στοιχείο), C-637/19, EU:C:2020:863, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

- 30 Πρώτον, κάθε πράξη με την οποία ο χρήστης παρέχει, με πλήρη επίγνωση των συνεπειών της συμπεριφοράς του, πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα μπορεί να συνιστά πράξη παρουσίασης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 [πρβλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2020, *Stim* και *SAMI*, C-753/18, EU:C:2020:268, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 28ης Οκτωβρίου 2020, *BY* (Φωτογραφία ως αποδεικτικό στοιχείο), C-637/19, EU:C:2020:863, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 31 Δεύτερον, προκειμένου να υφίσταται «παρουσίαση στο κοινό», κατά την έννοια της ως άνω διάταξης, τα προστατευόμενα έργα πρέπει να παρουσιάζονται πράγματι σε κοινό, η δε παρουσίαση πρέπει να απευθύνεται σε ακαθόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Nederlands Uitgeversverbond* και *Groep Algemene Uitgevers*, C-263/18, EU:C:2019:1111, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) και να προϋποθέτει έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων (απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2017, *VCAST*, C-265/16, EU:C:2017:913, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 32 Για να συντρέχει «παρουσίαση στο κοινό», πρέπει ένα προστατευόμενο έργο να παρουσιάζεται με ειδικό τεχνικό τρόπο, διαφορετικό από όσους έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι πρότινος ή, άλλως, σε νέο κοινό, ήτοι κοινό το οποίο δεν είχε ήδη ληφθεί υπόψη από τον κάτοχο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας όταν επέτρεψε την αρχική παρουσίαση του έργου του στο κοινό (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Nederlands Uitgeversverbond* και *Groep Algemene Uitgevers*, C-263/18, EU:C:2019:1111, σκέψη 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 33 Το Δικαστήριο έχει επίσης τονίσει, όσον αφορά την «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, ότι συνεπάγεται κατά περίπτωση εκτίμηση (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, *Stichting Brein*, C-610/15, EU:C:2017:456, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Στο πλαίσιο μιας τέτοιας εκτίμησης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη διάφορα συμπληρωματικά κριτήρια, τα οποία δεν είναι αυτοτελή αλλά αλληλοεξαρτώμενα. Τα κριτήρια αυτά πρέπει, εξάλλου, να εφαρμόζονται μεμονωμένα αλλά και συνδυαζόμενα μεταξύ τους, δεδομένου ότι, ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση, η βαρύτητά τους ενδέχεται να ποικίλλει (πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, *Stim* και *SAMI*, C-753/18, EU:C:2020:268, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 35 Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, αφενός, η τεχνική του framing, χάρη στην οποία μία σελίδα ενός ιστότοπου μπορεί να χωριστεί σε περισσότερα μέρη και να προβληθεί σε ένα από αυτά, μέσω ενεργοποιούμενου με κλικ ή ενσωματωμένου (inline linking) συνδέσμου, στοιχείο προερχόμενο από άλλον ιστότοπο, έτσι ώστε να μην είναι φανερό στους χρήστες της σελίδας το αρχικό περιβάλλον στο οποίο αυτό εντάσσεται, αποτελεί πράξη παρουσίασης σε κοινό κατά την έννοια της νομολογίας που εκτίθεται στις σκέψεις 30 και 31 της παρούσας απόφασης, κατά το μέτρο που μέσω της εν λόγω τεχνικής το προβαλλόμενο στοιχείο τίθεται στη διάθεση του συνόλου των δυνητικών χρηστών της σελίδας αυτής (πρβλ. απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, *Svensson* κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψεις 20, 22 και 23).
- 36 Αφετέρου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εφόσον η τεχνική του framing χρησιμοποιεί τον ίδιο τεχνικό τρόπο με εκείνον που χρησιμοποιήθηκε για την παρουσίαση του προστατευόμενου έργου στο κοινό στον αρχικό ιστότοπο, ήτοι εκείνον του διαδικτύου, η παρουσίαση αυτή δεν πληροί την προϋπόθεση του νέου κοινού και, επομένως, δεδομένου ότι δεν συνιστά παρουσίαση «στο κοινό», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας

2001/29, δεν απαιτείται για αυτήν η άδεια των κατόχων του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (πρβλ. απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψεις 24 έως 30).

37. Επισημαίνεται, εντούτοις, ότι η νομολογία αυτή βασιζόταν στην πραγματική διαπίστωση ότι η πρόσβαση στα επίμαχα έργα στον αρχικό ιστότοπο δεν υπέκειτο σε κανένα περιοριστικό μέτρο (απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψη 26, και διάταξη της 21ης Οκτωβρίου 2014, BestWater International, C-348/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2315, σκέψεις 16 και 18). Επομένως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ελλείψει τέτοιων μέτρων, ο δικαιούχος, καθιστώντας το έργο του ελευθéra προσιτό στο κοινό ή επιτρέποντας τη διάθεσή του στο κοινό, λαμβάνει εξ αρχής υπόψη ως κοινό το σύνολο των χρηστών του διαδικτύου και, άρα, συγκατατίθεται στην εκ μέρους τρίτων διενέργεια πράξεων παρουσίασης του έργου.
38. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση που συγγραφέας έχει παράσχει την προηγούμενη ρητή και χωρίς επιφυλάξεις συγκατάθεσή του για τη δημοσίευση των άρθρων του στον ιστότοπο του εκδότη εντύπου, χωρίς κατά τα λοιπά να κάνει χρήση τεχνικών μέσων που να περιορίζουν την πρόσβαση στα εν λόγω έργα από άλλους ιστότοπους, ο συγγραφέας αυτός μπορεί, κατ' ουσίαν, να θεωρηθεί ότι έχει επιτρέψει την παρουσίαση των έργων στο σύνολο των χρηστών του διαδικτύου (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Soulier και Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
39. Αντιθέτως, σύμφωνα με την απαίτηση κατά περίπτωση εκτίμησης της έννοιας της «παρουσίασης στο κοινό», η οποία υπενθυμίζεται στις σκέψεις 33 και 34 της παρούσας απόφασης, η εκτίμηση του Δικαστηρίου που εκτίθεται στη σκέψη 37 της παρούσας απόφασης δεν ισχύει στην περίπτωση που ο κάτοχος των δικαιωμάτων εξ αρχής έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν περιοριστικά μέτρα σχετικά με τη δημοσίευση του έργου του.
40. Ειδικότερα, σε περίπτωση που ένας ενεργοποιούμενος με κλικ σύνδεσμος παρέχει τη δυνατότητα στους χρήστες του ιστότοπου στον οποίο βρίσκεται ο σύνδεσμος αυτός να παρακάμψουν περιοριστικά μέτρα που έχει λάβει ο ιστότοπος στον οποίο βρίσκεται το προστατευόμενο έργο για να περιοριστεί η πρόσβαση του κοινού στους συνδρομητές του και μόνο και, κατ' αυτόν τον τρόπο, συνιστά παρέμβαση χωρίς την οποία οι εν λόγω χρήστες δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση στα μεταδιδόμενα έργα, πρέπει να θεωρηθεί το σύνολο των χρηστών αυτών ως νέο κοινό, το οποίο δεν ελήφθη υπόψη από τους κατόχους του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση, οπότε για μια τέτοια παρουσίαση στο κοινό επιβάλλεται η συγκατάθεση των κατόχων του εν λόγω δικαιώματος. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, όταν το επίμαχο έργο δεν διατίθεται πλέον στο κοινό μέσω του ιστότοπου στον οποίο παρουσιάστηκε αρχικώς ή όταν διατίθεται πλέον μόνο σε ένα περιορισμένο κοινό, ενώ είναι προσιτό σε έναν άλλο ιστότοπο χωρίς τη συγκατάθεση των κατόχων του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76, σκέψη 31).
41. Πλην όμως, η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά ακριβώς την περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επιδιώκει να εξαρτήσει τη χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης από την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων κατά του framing, ούτως ώστε να περιορίσει την πρόσβαση στα έργα του από ιστότοπους τρίτων στους οποίους δεν έχει χορηγήσει τέτοια άδεια. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας συγκατατέθηκε στην ελεύθερη παρουσίαση των έργων του στο κοινό εκ μέρους τρίτων.

- 42 Επομένως, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 38 της παρούσας απόφασης, ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, λαμβάνοντας ή απαιτώντας από εκείνους προς τους οποίους χορηγεί άδεια εκμετάλλευσης να λάβουν τεχνολογικά μέτρα για τον περιορισμό της πρόσβασης στα έργα του από άλλους ιστότοπους και όχι από εκείνον στον οποίον επέτρεψε την παρουσίασή τους στο κοινό, θεωρείται ότι εκφράζει τη βούλησή του να συνοδεύσει τη συγκατάθεσή του για την παρουσίαση των έργων στο κοινό, μέσω του διαδικτύου, από επιφυλάξεις, με σκοπό να περιορίσει το κοινό των εν λόγω έργων μόνο στους χρήστες συγκεκριμένου ιστότοπου.
- 43 Κατά συνέπεια, όταν ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας λαμβάνει ή απαιτεί από εκείνους προς τους οποίους χορηγεί άδεια εκμετάλλευσης να λάβουν περιοριστικά μέτρα κατά του framing για τον περιορισμό της πρόσβασης στα έργα του από άλλους ιστότοπους και όχι από εκείνους των κατόχων άδειας εκμετάλλευσης, η αρχική διάθεση στον αρχικό ιστότοπο και η δευτερογενής διάθεση, μέσω της τεχνικής του framing, συνιστούν διαφορετικές παρουσιάσεις στο κοινό και, επομένως, για καθεμιά από αυτές απαιτείται η άδεια των οικείων κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2017, VCAST, C-265/16, EU:C:2017:913, σκέψη 49).
- 44 Ως προς το ζήτημα αυτό, δεν μπορεί να συναχθεί ούτε από την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ. (C-466/12, EU:C:2014:76), ούτε από τη διάταξη της 21ης Οκτωβρίου 2014, BestWater International (C-348/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2315), ότι η τοποθέτηση σε ιστότοπο υπερσυνδέσμων προς προστατευόμενα έργα, τα οποία έχουν καταστεί ελεύθεως προσβάσιμα σε άλλον ιστότοπο αλλά χωρίς τη συγκατάθεση των κατόχων του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, δεν συνιστά «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29. Αντιθέτως, η απόφαση και η διάταξη αυτές επιβεβαιώνουν τη σημασία μιας τέτοιας συγκατάθεσης υπό το πρίσμα της διάταξης αυτής, καθόσον αυτή προβλέπει ακριβώς ότι κάθε πράξη παρουσίασης έργου στο κοινό πρέπει να έχει επιτραπεί από τον κάτοχο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, σκέψη 43).
- 45 Οι ίδιες διαπιστώσεις επιβάλλονται στην περίπτωση κατά την οποία τρίτος παρουσιάζει στο κοινό προστατευόμενα έργα τα οποία είναι ελεύθεως προσβάσιμα σε ορισμένους ιστότοπους με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν ο τελευταίος έχει λάβει ή έχει απαιτήσει από τους κάτοχους της άδειας εκμετάλλευσης να λάβουν τεχνολογικά μέτρα για τον περιορισμό της πρόσβασης στα έργα του από άλλους ιστότοπους, μέσω της τεχνικής του framing, με σκοπό να περιοριστεί το κοινό των εν λόγω έργων μόνο στους χρήστες του αρχικού ιστότοπου.
- 46 Διευκρινίζεται ότι, για τη διαφύλαξη της ασφάλειας δικαίου και της ομαλής λειτουργίας του διαδικτύου, μπορεί να επιτραπεί στον κάτοχο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας να περιορίζει τη συγκατάθεσή του μόνο μέσω αποτελεσματικών τεχνολογικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 2001/29 (βλ., ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2014, Nintendo κ.λπ., C-355/12, EU:C:2014:25, σκέψεις 24, 25 και 27). Πράγματι, ελλείψει τέτοιων μέτρων, ενδέχεται να είναι δυσχερής, ιδίως για τους ιδιώτες, η εξακρίβωση του αν ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είχε την πρόθεση να αντιταχθεί στο framing όσον αφορά τα έργα του. Η εξακρίβωση αυτή θα είναι ακόμα δυσχερέστερη στην περίπτωση που τα δικαιώματα αυτά έχουν αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω άδειας εκμετάλλευσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, σκέψη 46).

- 47 Εξάλλου, υπό τις περιστάσεις αυτές, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 73 και 84 των προτάσεών του, το κοινό που έλαβε υπόψη του ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας όταν επέτρεψε την παρουσίαση του έργου του μέσω του ιστότοπου στον οποίο αυτό δημοσιεύθηκε αρχικώς αποτελείται αποκλειστικώς από τους χρήστες του συγκεκριμένου ιστότοπου και όχι από τους χρήστες του ιστότοπου στον οποίο αυτό ενσωματώθηκε μεταγενέστερα μέσω του framing, χωρίς τη συγκατάθεση του εν λόγω κατόχου, ή από άλλους χρήστες του διαδικτύου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψη 35).
- 48 Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω στοιχείων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, έργου που προστατεύεται από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και διατίθεται στο κοινό, με ελεύθερη πρόσβαση, σε άλλον ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί «διάθεση του έργου αυτού σε νέο κοινό».
- 49 Βεβαίως, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι οι υπερσύνδεσμοι, είτε χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της τεχνικής του framing είτε όχι, συμβάλλουν τόσο στην ομαλή λειτουργία του διαδικτύου, στοιχείο ιδιαίτερης σημασίας για την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη, όσο και στην ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών εντός του δικτύου αυτού, το οποίο χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη αμέτρητων διαθέσιμων πληροφοριών (απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Spiegel Online, C-516/17, EU:C:2019:625, σκέψη 81 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 50 Εντούτοις, μια προσέγγιση με βάση την οποία ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας θεωρείται, ακόμη και στην περίπτωση που έχει λάβει περιοριστικά μέτρα κατά του framing όσον αφορά τα έργα του, ότι έχει παράσχει τη συγκατάθεσή του για κάθε πράξη παρουσιάσής τους στο κοινό εκ μέρους τρίτου υπέρ του συνόλου των χρηστών του διαδικτύου θα προσέκρουε στο αποκλειστικό και αναφαίρετο δικαίωμά του να επιτρέπει ή να απαγορεύει κάθε παρουσίαση των έργων του στο κοινό, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 2001/29.
- 51 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 100 και 101 των προτάσεών του, ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να τίθεται ενώπιον του διλήμματος είτε να ανεχθεί την άνευ συγκατάθεσης εκμετάλλευση του έργου του από τρίτον είτε να παύσει την εκμετάλλευση του έργου του, η οποία μπορεί ενδεχομένως να αποτελεί αντικείμενο σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.
- 52 Πράγματι, αν γινόταν δεκτό ότι η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, ενός έργου το οποίο έχει προηγουμένως παρουσιαστεί σε άλλον ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ αυτός έχει λάβει ή έχει απαιτήσει τη λήψη προστατευτικών μέτρων κατά του framing, δεν αποτελεί διάθεση του έργου αυτού σε νέο κοινό, θα καθιερωνόταν κατ' αποτέλεσμα ένας νέος κανόνας ανάλωσης του δικαιώματος παρουσιάσας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψεις 32 και 33).
- 53 Ένας τέτοιος κανόνας, πέραν του ότι θα προσέκρουε στο γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29, θα στερούσε από τον κάτοχο του δικαιώματος τη δυνατότητα να απαιτεί εύλογη αμοιβή για τη χρήση του έργου του, της οποίας υπόμνηση γίνεται στην αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας, ενώ, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, το ειδικό αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ιδίως να εξασφαλίσει στους δικαιούχους των σχετικών

δικαιωμάτων την προστασία της δυνατότητας εμπορικής εκμεταλλεύσεως της θέσεως σε κυκλοφορία ή της διαθέσεως προστατευόμενων αντικειμένων, μέσω της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης έναντι καταβολής εύλογης αμοιβής για κάθε χρήση των προστατευόμενων αντικειμένων (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 54 Επομένως, αν επιτρεπόταν αυτή η ενσωμάτωση, μέσω της τεχνικής του framing, χωρίς ο κάτοχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας να μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, θα διαταρασσόταν η δέουσα ισορροπία στην οποία αναφέρονται οι αιτιολογικές σκέψεις 3 και 31 της οδηγίας αυτής, η οποία πρέπει να διατηρηθεί στο ψηφιακό περιβάλλον, μεταξύ, αφενός, του συμφέροντος των κατόχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων για την προστασία του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, που κατοχυρώνεται με το άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη, και, αφετέρου, της προστασίας των συμφερόντων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των χρηστών προστατευόμενων αντικειμένων, ειδικότερα δε της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης, που κατοχυρώνεται με το άρθρο 11 του Χάρτη, καθώς και του γενικού συμφέροντος (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, σκέψη 41).
- 55 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι συνιστά παρουσίαση στο κοινό, κατά τη διάταξη αυτή, η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, έργων τα οποία προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού σε άλλον ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν με την ενσωμάτωση αυτή παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν ο κάτοχος του δικαιώματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι συνιστά παρουσίαση στο κοινό, κατά τη διάταξη αυτή, η ενσωμάτωση σε ιστοσελίδα τρίτου, μέσω της τεχνικής του framing, έργων τα οποία προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού σε άλλον ελεύθερα προσβάσιμο ιστότοπο με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, όταν με την ενσωμάτωση αυτή παρακάμπτονται τα μέτρα προστασίας κατά του framing τα οποία έλαβε ή απαίτησε να ληφθούν ο κάτοχος του δικαιώματος.

(υπογραφές)